

911(2175)
3-415
ЗНАМЕНИТІ УКРАЇНЦІ

МАРІЯ ЗГУРСЬКА
ЮЛІЯ БЕЛОЧКІНА

A mosaic portrait of Daniel of Galicia, a ruler of the Kingdom of Galicia. He is depicted from the chest up, wearing a crown and a patterned tunic. He holds a scepter in his right hand. The background is a deep red with a subtle diamond pattern. The entire image is composed of small, colorful mosaic tiles.

ДАНИЛО
ГАЛИЦЬКИЙ

FOLIO

94(477)
3-45

ЗНАМЕНИТІ УКРАЇНЦІ

МАРІЯ ЗГУРСЬКА
ЮЛІЯ БЕЛОЧКІНА

ДАНИЛО ГАЛИЦЬКИЙ

БІБЛІОТЕКА ХУПС

№132349

НАВЧАЛЬНИЙ ФОНД

A139186

Харків
«Фоліо»
2018

УДК 929:94(477)

3-45

Серія «Знамениті українці»
заснована в 2009 році

Переклад з російської
Т. В. Рассадкіної

Художник-оформлювач
О. А. Гугалова

Згурська М. П., Белочкіна Ю. О.

3-45 Данило Галицький / Марія Згурська, Юлія Белочкіна; пер.
з рос. Т. В. Рассадкіної; худож.-оформлювач О. А. Гугалова. —
Харків: Фоліо, 2018. — 121 с.: іл. — (Знамениті українці).

ISBN 978-966-03-5098-4 (Знамениті українці).

ISBN 978-966-03-8338-8.

Данило Романович Галицький — один з тих яскравих історичних діячів, яким багате раннє Середньовіччя. Він жив у бурхливу, жорстоку епоху усобиць та монголо-татарських набігів і увійшов в історію як збирач давньоруських земель, правитель Галицько-Волинського князівства, великий реформатор, далекоглядний політик та хитромудрий дипломат. Данило Галицький був першим в історії українського народу легітимним, тобто визнаним в Європі, королем. До того ж він першим серед російських князів спробував покінчити із залежністю свого князівства від монголо-татарських завойовників. Та найбільша заслуга Галицького полягає в тому, що він був патріотом своєї землі. Відродження інтересу до історії української державності зробило постать князя Данила Романовича цікавою і для наших сучасників.

УДК 929:94(477)

ISBN 978-966-03-5098-4

(Знамениті українці)

ISBN 978-966-03-8338-8

© Згурська М. П., Белочкіна Ю. О., 2009
© Т. В. Рассадкіна, переклад українською, 2015
© О. А. Гугалова, художнє оформлення, 2018
© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2009

ПЕРЕДМОВА

Данило Романович Галицький — один з тих яскравих та суперечливих історичних діячів, на які багате раннє Середньовіччя. Варто зазначити, що хоча дослідники радянського періоду і віддавали Галицькому належне як захиснику руських земель від польсько-литовської інтервенції, проте створену ним Галицько-Волинську державу вони не розглядали як спадкоємицю Києва.

Відродження інтересу до історії української державності зробило постать князя Данила Романовича цікавою для істориків, і це, поза сумнівом, є позитивним моментом. Проте не можна не визнати, що, використовуючи особистість Галицького в пропагандистських цілях, його біографію частенько «шліфують», щоб надати князю рис «справжнього героя». І цей новий «канонічний» образ має мало спільного з реальною людиною, яка жила в бурхливу, жорстоку епоху усьобиць та монголо-татарських набігів. Данило Галицький прожив довге, багате подіями життя. Можливо, багато його

вчинків не можна схвалити з позиції сьогоднішньої моралі, але в сучасних дослідників життєпису Галицького немає ніякого права замовчувати чи перекручувати факти його непересічної біографії.

Історія українського народу знає лише двох легітимних королів — Данила Галицького та його внука Юрія Львовича (Юрія I). Існує дуже цікава легенда, підкреслюємо — легенда, про те, що папа Інокентій III прислав гінця до батька Данила, Романа Мстиславича, князя галицького і волинського, з пропозицією зробити його «королем Руським» — звісно, з умовою прийняття католицької віри. На що князь нібито відповів папським послам: «Доки маю меч, не буду купувати володінь іншою ціною, тільки кров'ю, як батьки та діди наші примножували Руську землю!» Проте документи про цю подію однозначно достовірними не визнаються.

Безумовно, коронація Данила Романовича є знаковим епізодом в історії української державності, але розглядати її як свідчення переходу від середньовічної усобиці до централізованої держави і консолідації її під рукою новоспеченого монарха було б перебільшенням. І все ж Данило Галицький, безперечно, був продовжувачем справи свого великого батька і прагнув об'єднати руські землі. В історію він увійшов як великий завойовник і реформатор, а також як далекоглядний політик та хитромудрий дипломат. Та найбільша заслуга Галицького в тому, що він був патріотом

своїєї держави і всі свої дії спрямовував на поліпшення її добробуту та обороноздатності. Втім, сьогодні багато істориків вважають це твердження спірним, тому нехай на запитання про роль Данила Романовича Галицького в українській історії дасть відповідь життєпис цієї неабиякої особистості.

Першоджерела

Єдиною літературною пам'яткою Галицько-Волинської землі, що збереглася до наших днів, є Галицько-Волинський літопис. Він був створений в XIII столітті й увійшов до складу Іпатіївського списку, сформованого в XV столітті. Цей літопис містить відомості про події в Південній Русі, Литві, Угорщині та Польщі. Текст його ділиться на дві різні за манерою викладу частини: Галицьку (1201—1267) та Волинську (1267—1290).

При вивченні цього документа відразу ж привертають до себе увагу численні хронологічні розбіжності, оскільки всі події описуються не в хронологічній послідовності. Галицько-Волинський літопис — твір дуже складний, що визначається історією його створення. Літопис складається з багатьох компонентів, котрі часом не завжди вдало поєднуються в одне ціле. Крім того, він чотири рази перероблявся та доповнювався. І ці чотири укладачі мали свої, відмінні від інших, погляди на події, своїх «головних героїв», тому упередженос-

ті в характеристиках було не уникнути. Проте в цій пам'ятці є й спільна основа — тема героїчного підйому та емоційна насиченість усіх частин літопису.

Перша частина Галицько-Волинського літопису — літописний звід 1246 року, укладений митрополитом Кирилом. Далі його змінив холмський єпископ Іоанн, його розповідь охоплює період з 1247-го по 1264 рік. Деякі історики вважають, що літопис був перероблений у Володимирі складачем його наступної частини, що стосується Василька Даниловича, хоча при уважному розгляді помітно, що межа між зводом Іоанна і наступним розмита. Так, історик В. Т. Пашуто вважає початком зводу Василька Тарнавський з'їзд 1262 року. Звід Василька охоплює період з 1263-го (умовно) до 1271 року — року смерті цього князя. Помітно, що літописець дуже прагнув перебільшити роль князя Василька і просто не вважав за потрібне згадувати про ті події, в яких князь не брав участі.

В центрі опису перших двох частин Галицько-Волинського літопису знаходиться постать князя Даниїла (Данила) Романовича Галицького. Його образ ідеалізується в традиціях давньоруських билин: які б сумнівні, а то й недобрі вчинки він не робив — все одно залишається мужнім, справедливим та мудрим захисником вітчизни. Перекладений на сучасну мову, літопис читається легко, це досить динамічний опис політичних інтриг та баталій з рідкими вкрапленнями побутових сцен та описів.

Коротка біографічна довідка

Данило Романович Галицький (1201—1264) — князь (а з 1254 р. — король) Галицько-Волинських земель, політичний діяч, дипломат і полководець, син князя Романа Мстиславича, з галицької гілки роду Рюриковичів.

У 1205 році став формальним спадкоємцем Галицько-Волинського князівства після смерті батька, князя Романа Мстиславича.

До 1211 року перебував при угорському дворі під опікою короля Андрія.

У 1211 році покликаний на князування в Галич.

У 1212 році вигнаний з Галича внаслідок боярської смути.

У 1218 році бере шлюб з Анною, дочкою князя Мстислава Удатного.

У 1221 році стає волинським князем.

У 1223 році брав участь у битві на річці Калці.

Того ж року народився його первісток Іраклій, який не став спадкоємцем через передчасну смерть у сімнадцять років.

У 1228 році в Данила Галицького народився спадкоємець, Лев Данилович — князь Белзький (1245—1264), князь Галицький (1264—1301). Переніс столицю з Галича до Львова.

У 1229 році Данило завершує об'єднання волинських земель.

У 1230 році в віці двадцяти дев'яти років він відвоював те, що вважав своїм по праву — Галич. У той же рік народився молодший син Данила Шварн Данилович (Шварно, Шварнас)

Литовський; князь Брестський (1245—1264), Холмський (1264—1269), Галицький (1264—1269, разом з Левом), четвертий великий князь Литовський (1267/1268—1269). (Окрім уже згаданих тут Лева і Шварна, у Данила Галицького було ще двоє синів — Роман та Мстислав, дати народження яких не відомі.)

У 1231 році Данило втрачає Галич, місто переходить під протекторат угорського короля.

У 1233 році баланс сил змінюється, і Данило знову повертає собі галицький стіл.

У 1235 році галицький стіл дістається чернігівським князям.

У 1238 році Данило, скориставшись відсутністю в Галичі князя Ростислава, повертає собі місто.

У 1242 році князь Ростислав знову ненадовго захоплює Галич, але практично відразу Данило знову повертає собі галицький стіл.

У 1245 році Данило перемагає в битві під Ярославом, яку називають «вирішальною битвою за Галич».

У 1246 році він здійснює поїздку в Орду, щоб закріпити свої володіння. У той же рік папський престол направив до Данила свого гінця для встановлення зв'язків. Данило ж розпочинає підготовку з перенесення загальноруської митрополії з Києва до Галича.

У 1247 році угорський король Бела запропонував Данилу укласти союз, скріплений шлюбною угодою між сином Данила Левом і дочкою Бели Констанцією.

У 1249 році Данило перериває взаємини з папським престолом.

У 1251 році Данило вступає в союз із братом Олександра Невського Андрієм для боротьби з татарськими загарбниками.

У 1252 році Данило одружується на племінниці литовського князя Міндовга і вступає з ним у союз.

У 1253 році Данило був коронований в Дорогичині й визнаний легітимним королем Галицько-Волинських земель.

У 1254—1258 роках веде успішну боротьбу з ординським темником Куремсою.

У 1259 році на місці Куремси був призначений Бурундай, який звів нанівець всі досягнення Данила і спустошив Галицько-Волинське князівство.

У 1264 році Данило їде в місто Холм, де невдовзі помирає від хвороби.

Полное Собрание Русских Летописей. Ипатьевская летопись.

Рыбаков Б. А. Киевская Русь и русские княжества XII—XIII вв. — М., 1982.

Соловьев С. М. История России с древнейших времен. — М., 1988. — Кн. 2 — Т. 3—4.

Татищев В. Н. История Российская. — М., 1964.

Черепнин Л. В. Летописец Даниила Галицкого: ист. записки. — М., 1941.

Monumenta Poloniae Historica. — Lwow, 1872.

Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki Slawnego Krolestwa Polskiego. — Warszawa, 1974.

Monumenta Poloniae Vaticana. — Krakow, 1913—1914.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Першоджерела.....	5
Коротка біографічна довідка.....	7
Глава I. Походження Данила Галицького.....	10
Глава II. Дитячі роки.....	21
Глава III. Об'єднання Волині.....	34
Глава IV. Боротьба за Галич.....	50
Глава V. Нашестя Батия на Русь. Продовження боротьби за галицький стіл і остаточна перемога Данила.....	72
Глава VI. Данило Галицький — дипломат, полководець, король.....	78
Глава VII. Конфлікт із Золотою Ордою. Початок кінця.....	97
Післямова.....	113
Список використаної літератури.....	118

Данило Романович Галицький (1201—1264) — один з тих
яскравих історичних діячів, якими багате Середньовіччя.

Він жив у бурхливу, жорстоку епоху усобиць
та монголо-татарських набігів і увійшов в історію як збирач
давньоруських земель, правитель Галицько-Волинського кня-
зівства, великий реформатор, далекоглядний політик та
хитромудрий дипломат. Данило Галицький був першим
в історії українського народу легітимним, тобто визнаним
в Європі, королем. До того ж він першим серед руських князів
спробував покінчити із залежністю свого князівства від
монголо-татарських завойовників. Та найбільша заслуга
Галицького полягає в тому, що він був патріотом своєї землі.

ISBN 978-966-03-8338-8

9 789660 138338

Купити книги
на сайті
видавництва
folio.com.ua